

Nr B 187

Av fru Gärde Widemar och herr Lindblom, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr B 37 föreslås införande av olika lagregler som syftar till att tillgodose atomkraftsanläggningar med behövliga markområden och skyddsområden. I samband därmed upptas även olika ersättningsfrågor till behandling.

I fråga om upplåtelse av markområde för själva kraftanläggningen, uppdrag av bränsle och serviceanläggningar för driften föreslås att expropriationslagen skall utvidgas så att den omfattar sådana markförvärv. I och för sig finns ingen anledning erinra häremot. Visserligen används här expropriationsrätt för att tillgodose privatekonomiska intressen. Betydelsen av att atomanläggningar kommer till stånd är dock även ett allmänt intresse av sådan storleksordning att tvångsupplåtelser ter sig försvarliga. Men det bör härvid observeras, att atomenergianläggningarna med sin karaktär av energiproducerande företag står vattenkraftanläggningarna nära. Dessa tillgodoser även privatekonomiska intressen. Bl. a. med hänsyn härtill har vid inlösen för vattenkraftsändamål iakttagits den regeln, att ersättningen i princip höjts till 150 %. Varför atomenergiintressena i frågan om ersättningsgrunderna skall intaga en mer gynnad ställning än vattenkraftsintressena förefaller ur saklig synpunkt oklart. Det borde därför övervägas att ge enskilda sakägare, som utsätts för ingripanden till förmån för atomenergianläggningar, samma skydd som tillkommer dem då det gäller vattenkraftsanläggningar.

Då det gäller skyddsområde kring anläggningen och bränsleupplag har man att räkna med två zoner, nämligen dels en inre zon där allmänheten ej får tillträde, dels en yttre zon där marken såvitt möjligt skall få utnyttjas för civila ändamål.

I fråga om den inre zonen förutsätts att anläggningens ägare skall inlösa detta område i sin helhet. I fråga om ersättningen kan därför här anläggas samma synpunkter som i det föregående anförts beträffande markförvärv för själva anläggningen.

I den yttre zonen föreslås att förhållandet mellan anläggningens ägare och sakägarna inom området skall regleras enligt bestämmelserna i byggnadslagen om förbud mot bebyggelse till hinder för försvaret eller luftfarten.

Häremot kan vissa erinringar göras. Som framgår av lagrådets behandling finns det inget sakligt skäl för att lösa denna fråga på detta sätt efter-

som utgångspunkterna för bebyggelseinskränkningen är olika. Då bebyggelseregleringen sker genom en generell lagregel om tillståndstvång uppskjuts ersättningsfrågorna till dess nybebyggelse blir aktuell för berörda markägare. Härigenom vill det synas som om den avvägningsfråga som måste ske mellan intresset av anläggningen och uppskattningen av det intrång anläggningen förorsakar skulle skjutas på framtiden, vilket synes ur principiell synpunkt oriktigt. Byggnadslagens ersättningsregel är tämligen restriktivt utformad och medger ersättning endast i fall då inskränkningen i utnyttjande medför att marken bara kan utnyttjas på ett sätt som står i uppenbart missförhållande till dess tidigare värde. Denna restriktiva ersättningsregel fjärrar ytterligare principerna för atomverkens ersättningskyldighet från kraftverksföretagens, vilket knappast kan vara rimligt, då det här gäller enskilda intressen i båda fallen.

De föreslagna reglerna medger som nämnt endast ersättning i händelse av nybebyggelse. Man bortser härvid från att även bestående bebyggelse lider intrång. Det torde bli erforderligt att förelägga invånarna i den yttre zonen särskilda utrymningsplaner. Vidare kan strålningseffekter medföra att företag måste nedläggas och bebyggelse omdisponeras.

Som lagrådet anmärkt kan här i viss utsträckning allmänna grannelagsregler träda i tillämpning, varvid ersättningsskyldighet åligger anläggningens ägare. I vad mån däremot sådana onera, som skyldigheten att underkasta sig utrymningsplaner, kan ersättas på detta sätt är ovisst. Likaså förblir det en olöst fråga i vad mån ersättning kan utgå för den nedgång i kringliggande fastigheters värde, som närheten till en atomkraftanläggning kan medföra beroende på de latent olycksrisker som förefinnes.

Med hänsyn till det omedelbara behov av lagstiftning som föreligger framställs här ej annat yrkande än att ersättningsfrågorna omedelbart beaktas och att en fortsatt utredning om hela frågekomplexet omedelbart igångsättes. Detta överensstämmer för övrigt nära med departementschefens egen inställning, såsom framgår av propositionen A 149 sid. 32—33.

Under hänvisning till det anförda föreslås,

att riksdagen vid sin behandling av ifrågakvarande ärende måtte uttala, att sakägare, vars fastigheter utsätts för olika onera till följd av närheten till en atomenergianläggning, skall beredas skälig ersättning härför, samt

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om fortsatt skyndsamt utredning av det aktuella lagstiftningskomplexet, därvid särskilt måtte övervägas att tillerkänna sakägare ersättning vid inlösen för atomkraftanläggning efter samma grunder som nu tillämpas vid inlösen för vattenkraftanläggning.

Stockholm den 3 juli 1958

Ingrid Gärde Widemar

E. A. Lindblom